TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

YAZILIYA HAZIRLANIYORUM

1. DÖNEM - 2. YAZILI

1. Aşağıdaki şiiri okuyunuz ve şiirden hareketle soruları cevaplayınız.

KOŞMA

Bir garip kuş idim bakın hâlime
Yavru şahin vurdu sinem yâreli
Varamadım mekânıma elime
Yavru şahin vurdu sinem yâreli

Dosta gider iken yolum döndürdü
Suya verdi alçaklara indirdi
Kolum kırdı kanatlarım sındırdı
Yavru şahin vurdu sinem yâreli

Bağdadi turnayım vardır elimiz
Yoktur gurbetlikte sorar hâlimiz
Dost köyüne uğrar iken yolumuz
Yavru şahin vurdu sinem yâreli

Üsküfli olur böyle gözü kareler
Tel tel etmiş zülüflerin tazeler
Derman bulmaz bana ehil çareler
Yavru şahin vurdu sinem yâreli

Gözü kanlı sökün etti elinden
Çok bülbülü ayırmıştır gülünden
Gevheri der kurtuluş yok elinden
Yavru şahin vurdu sinem yâreli

Gevheri

a) **Şiirin ölçüsünü, kafiye örgüsünü; 3 ve 4. dörtlüğün kafiyelerini, rediflerini yazınız.**

b) "Yavru şahin vurdu sinem yâreli" **dizesinin şiirin her dörtlüğünde yer almasının şiire nasıl bir katkı sağladığını açıklayınız.**

YAZILIYA HAZIRLANIYORUM (1. DÖNEM - 2. YAZILI)

2. Aşağıdaki şiirleri okuyunuz ve şiirlerden hareketle soruyu cevaplayınız.

GAZEL

Âşık oldur kim kılar cânın fedâ cânânına
Meyl-i cânân itmesin her kim ki kıymaz cânına
(…)

Fânî ol aşk içre kim benzer fenâsı âşıkın
Feyz-i câvid ile Hızr'ın çeşme-i hayvânına

Aşk derdinin devâsı kâbil-i dermân değil
Terk-i cân derler bu derdin mu'teber dermânına

Hiç kim cânân içün cân vermeğe lâf itmesin
Kim gelüpdür bu sıfat ancak Fuzûlî şânına

Fuzuli

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

Gerçek âşık, sevgilisi uğruna canını feda edendir.
Kim sevgilisine yönelip de canını esirgiyorsa o gerçek âşık değildir.

Aşk uğruna benliğini yok eden âşığa benzeyen bulunmaz.
Âşığın yok oluşu Hızır'ın ölümsüzlük suyuna benzer.

Aşk derdinin devası bulunmaz,
Bu derde çare olarak canı terk etmek gerekir.

Hiç kimse "sevgilim uğruna can veririm" diye övünmesin;
Ki bu sözü hak eden, ancak Fuzûlî'nin kendisidir.

BİR GÜNÜN SONUNDA ARZU

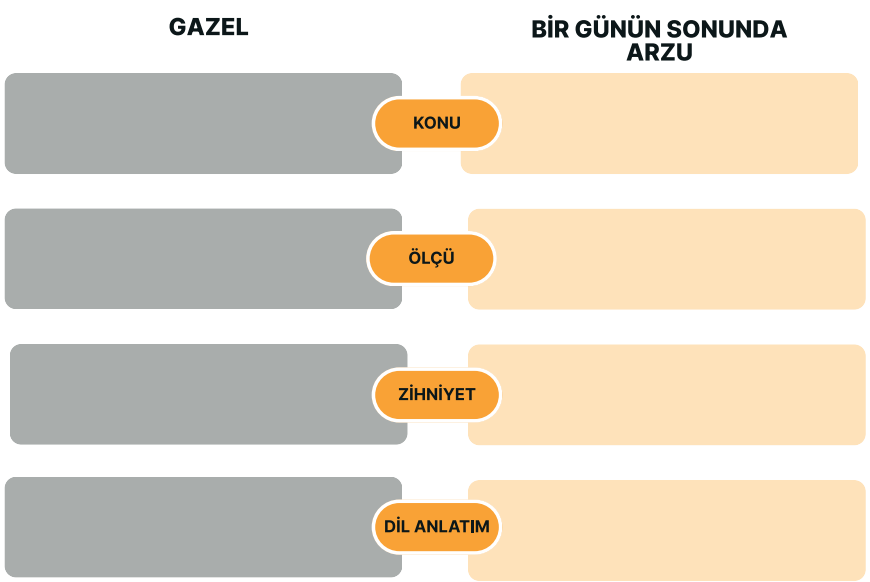
Yorgun gözümün halkalarında
Güller gibi fecr oldu nümâyân,
Güller gibi ... sonsuz, iri güller,
Güller ki kamıştan daha nâlân ...
Gün doğdu yazık arkalarında.

Altın kulelerden yine kuşlar;
Tekrarını ömrün eder ilân
Kuşlar mıdır, onlar ki, her akşam
Âlemlerimizden sefer eyler...

Akşam, yine akşam, yine akşam!
Bir sırma kemerdir, suya baksam,
Akşam, yine akşam, yine akşam!
Göllerde bu dem, bir kamış olsam!

Ahmet Haşim

Aşağıdaki diyagramda verilen ölçütlere göre şiirleri karşılaştırınız. Bir ölçüt için tek alana yazılan yorumlar puanlanmayacaktır.

YAZILIYA HAZIRLANIYORUM (1. DÖNEM - 2. YAZILI)

3. Aşağıdaki şiiri okuyunuz ve şiirden hareketle soruları cevaplayınız.

ÖZLEYEN

Gönlümle oturdum da hüzünlendim o yerde,
Sen nerdesin, ey sevgili, yaz günleri nerde!
Dağlar ağarırken konuşmuştuk tepelerde,
Sen nerde o fecrin ağaran dağları nerde!

Akşam, güneş artık deniz ufkunda silindi,
Hülya gibi yalnız gezinenler köye indi
Ben kaldım, uzaklarda günün sesleri dindi,
Gönlümle, hayalet gibi, ben kaldım o yerde.

Yahya Kemal Beyatlı

a) Şairin yalnızlığını ifade eden dizelerden <u>iki tanesini</u> yazınız.

b) Bu dizelerden hareketle yalnızlığın şair üzerindeki etkisini gerekçelendirerek açıklayınız.

4. Aşağıdaki şiiri okuyunuz ve şiirden hareketle soruları cevaplayınız.

MUKADDİME

Zannetme ki güldür, ne de lale,
Âteş doludur, tutma yanarsın,
Karşında şu gülgûn piyale...

İçmişti Fuzûlî bu alevden,
Düşmüştü bu iksîr ile Mecnûn
Şi'rin sana anlattığı hâle...
(...)

Ahmet Haşim

a) Şiirde geçen gül, ateş, iksir imgeleri şiirde hangi anlamda kullanılmıştır? Yazınız.

b) Ahmet Haşim'in *Mukaddime* şiiri saf şiirin bir örneği olmakla birlikte son dizelerde Fuzuli'ye ve Mecnun'a gönderme yapılmıştır. Bu durum, edebiyatta gelenekten modernliğe geçiş göz önünde bulundurulduğunda nasıl açıklanır?

YAZILIYA HAZIRLANIYORUM (1. DÖNEM - 2. YAZILI)

5. Aşağıdaki parçayı okuyunuz ve soruyu cevaplayınız.

Nesir az çok benim de elimden geldiği için midir nedir, kabul edemiyorum şiirden güç olduğunu. Hem dikkat edin, nesrin şiirden güç olduğunu söyleyenlerin çoğu; hemen hemen hepsi yalnız nesir yazan kimselerdir. Şiir söylemeye uğraşmış, başaramamışlardır. Onu kötüleyecekler, hiç olmazsa hafifseyecekler, yetişemedikleri ciğere pis diyecekler ki koltuklarını kabartabilsinler. Kişioğlu övünmekten geçebilir mi hiç? Ama büsbütün de yanlış mı onların dedikleri? Şiir söylemek, iyi şiir söylemek gerçi çok güç bir iştir; ben çok özendim iyisini değil şöyle orta hâllisini bile söyleyemedim. Şiir güç ya şair olmak, şair geçinmek o kadar değil. Şair duygusunun, düşüncesinin cılızlığını ve bayalığını vezinle, kafiyeyle, ahenkle örtebiliyor; şair olduğu için birçok kusuru bağışlanıyor. O kusurlar, nesirde daha çok göze çarpıyor. Ben otursam da boyuna bülbülü, gülü anlatsam çekilir mi? Şairler, nice yüzyıllardan beri hep onu söylüyor, gene de seve seve okuyanlar bulunuyor.

Parçayı aşağıda verilen yönergeye göre kısa bir hikâyeye dönüştürünüz.

YÖNERGE:

Hikâyeniz;

1. Metnin ana düşüncesini yansıtmalı,
2. Yapı unsurlarına (olay örgüsü, kişiler, mekân, zaman) yer vermeli,
3. Serim, düğüm, çözüm bölümlerinden oluşmalı,
4. Uygun anlatım biçimleri ve düşünceyi geliştirme yollarını içermeli,
5. Yazım ve noktalama kurallarına uygun olmalıdır.

YAZILIYA HAZIRLANIYORUM (1. DÖNEM - 2. YAZILI)

SORU NO	ÖĞRENME ÇIKTISI	BECERİLER
1	TDE2.3. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme	KB2.4. Çözümleme KB2.14. Yorumlama
2	TDE2.2. “Kelimelerin Ritmi” temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme	KB2.4. Çözümleme Becerisi KB2.7. Karşılaştırma Becerisi KB2.10. Çıkarım Yapma Becerisi KB3.3. Eleştirel Düşünme Becerisi
3	TDE2.2. “Kelimelerin Ritmi” temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme	KB2.4. Çözümleme KB2.14. Yorumlama
4	TDE2.3. “Kelimelerin Ritmi” temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme	KB2.4.Çözümleme Becerisi KB2.10.Çıkarım Yapma Becerisi KB2.12.Mevcut Bilgiye/Veriye Dayalı Tahmin Etme Becerisi KB2.14.Yorumlama Becerisi KB2.16.Muhakeme (Akıl Yürütme) Becerisi KB3.3.Eleştirel Düşünme Becerisi
5	TDE4.1. Bilgilendirici bir metni edebî metne dönüştüreceği yazma sürecini yönetebilme TDE4.2. Bilgilendirici bir metni edebî metne dönüştüreceği yazısına içerik oluşturabilme TDE4.3. Edebî metne dönüştürdüğü yazısında kural uygulayabilme	KB2.4.Çözümleme Becerisi KB2.10.Çıkarım Yapma Becerisi KB2.13.Yapılandırma Becerisi

PUANLAMA TABLOSU					
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**TOPLAM**
15	*20*	*20*	*20*	*25*	***100***

*****Ayrıntılı puanlama doğru cevaplar üzerinde verilmiştir.**

YAZILIYA HAZIRLANIYORUM (1. DÖNEM - 2. YAZILI)

ÇÖZÜMLER

1. Doğru Cevap:

a.

Ölçü: Şiirin 11'li hece ölçüsüyle yazıldığının belirtilmesi doğru cevap kabul edilip **3 tam puan** verilecektir.

Kafiye örgüsü: Koşmanın "abab / cccb / dddb / eeeb / fffb" kafiye örgüsü ile yazıldığının ifade edilmesine **2 tam puan** verilecektir. Sadece ilk iki dörtlüğün kafiye örgüsünün yazılmasına **1 puan** verilecektir.

Kafiye ve redif: 3 ve 4. dörtlükte yer alan kafiyelerin-rediflerin aşağıdaki şekilde yazılmasına **4 tam puan** verilecektir.

3. Dörtlük: "elimiz, hâlimiz, yolumuz" kelimelerinde "l" yarım kafiye **(1p)**, "-imiz, -umuz" rediftir **(1p)**.

4. Dörtlük: "kareler, tazeler, çareler" kelimelerinde "e" yarım kafiye **(1p)**, "-ler" rediftir **(1p)**.

b. "Yavru şahin vurdu sinem yâreli" dizesi şiirde nakarat **(3p)** olarak kullanılmıştır. Tekrarlanması şairin acısını sürekli vurgular, duygunun yoğunluğunu artırarak şiire ritim (ahenk) kazandırır **(3p)**. Açıklamada yer alan altı çizili ifadelere şiirin biçim ve içerik bütünlüğünü koruyarak değinen cevaplara **6 tam puan** verilecektir.

Örnek doğru cevap:

a.

Şiir, 11'li hece ölçüsü ve "abab / cccb / dddb / eeeb / fffb" kafiye örgüsü ile yazılmıştır.

3. Dörtlük: "elimiz, hâlimiz,yolumuz" kelimelerinde "l" yarım kafiye, "-imiz, -umuz" rediftir.

4. Dörtlük: "kareler, tazeler, çareler" kelimelerinde "e" yarım kafiye, "-ler" rediftir.

b. "Yavru şahin vurdu sinem yâreli" dizesinin her dörtlükte yer alması, şiirde nakarat işlevi görmüştür. Bu dizenin tekrarlanması, duygunun yoğunluğunu artırarak şiire ritim ve ezgi kazandırmıştır.

Yanlış cevap:

a. Şiirin ölçüsünü, ilk iki dörtlüğün kafiye örgüsünü, 3 ve 4. dörtlüğün kafiyelerini-rediflerini yansıtmayan ve ilgisiz cevaplar yanlış cevap kabul edilecektir.

b. "Yavru şahin vurdu sinem yâreli" dizesini sadece "Her dörtlükte tekrar etmiş." şeklinde yüzeysel açıklayan ve ilgisiz cevaplar yanlış kabul edilecektir.

2. Doğru Cevap:

KONU: Gazel için "aşk ve fedakârlık" ifadelerini birlikte kullanan, *Bir Günün Sonunda Arzu* şiiri için "doğa karşısındaki hisler" ifadesi ya da bu ifadeyi vurgulayan cevaplar doğru cevap kabul edilecektir **(6p)**.

ÖLÇÜ: Gazel ve *Bir Günün Sonunda Arzu* şiirleri için aruz ölçüsü yazılması doğru cevap kabul edilecektir **(4p)**.

ZİHNİYET: Gazel için divan şiiri ya da divan şiiri geleneği ifadelerinden biri, *Bir Günün Sonunda Arzu* şiiri için saf şiir ya da öz şiir ifadelerinden biri doğru cevap kabul edilecektir **(6p)**.

DİL ANLATIM: Gazel için ağır, sanatlı ve süslü, yoğun bir anlatım kullanıldığını vurgulayan; *Bir Günün Sonunda Arzu* şiiri için sade ve kelimelerin çağrışımından yararlanıldığını vurgulayan ifadeler doğru cevap kabul edilecektir **(4p)**.

Örnek doğru cevap:

Yanlış Cevap:

Şiirlerle ilgili konu, ölçü, zihniyet ve dil anlatımı yansıtmayan ifadeler; ilgisiz cevaplar yanlış cevap olarak kabul edilecektir.

YAZILIYA HAZIRLANIYORUM (1. DÖNEM - 2. YAZILI)

3. Doğru cevap:

a. Şairin yalnızlığını gösteren dizeler:

- Gönlümle oturdum da hüzünlendim o yerde,
- Hülya gibi yalnız gezinenler köye indi
- Ben kaldım, uzaklarda günün sesleri dindi,
- Gönlümle, hayalet gibi, ben kaldım o yerde.

Bu dizelerden herhangi ikisinin yazılmasına **8 (4+4) tam puan** verilecektir.

b. • Gönlümle oturdum da hüzünlendim o yerde,

Bu dizede şairin iç dünyasına yöneldiğini, kendi duygularıyla baş başa kaldığını vurgulayan cevaplar doğru cevap kabul edilecektir.

• Hülya gibi yalnız gezinenler köye indi

Bu dizede şairin fiziksel ve duygusal olarak yalnız kaldığını vurgulayan cevaplar doğru cevap kabul edilecektir.

• Ben kaldım, uzaklarda günün sesleri dindi

Bu dizede "Günün sesleri dindi" sözüyle çevredeki canlılığın sona erdiğini **(3p)**, "Ben kaldım" ifadesiyle şairin ortamda tek başına kaldığını **(3p)** vurgulayan cevaplar doğru cevap kabul edilecektir.

• Gönlümle, hayalet gibi, ben kaldım o yerde.

"Gönlümle" ifadesiyle şairin kendi duygularıyla baş başa kaldığını **(3p)**, "hayalet gibi" benzetmesi ile varlığını fark edilmeyen biri gibi hissettirdiğini **(3p)** vurgulayan cevaplar doğru cevap kabul edilecektir.

a seçeneğinde yazılan dizelere göre yukarıda yapılan açıklamalardan herhangi ikisinin yazılmasına **12 (6+6) tam puan** verilecektir.

Örnek Doğru Cevap:

a ve b seçenekleri için doğru cevaplar içerisinden rastgele iki cevap seçilmiştir.

a. Gönlümle oturdum da hüzünlendim o yerde,

Ben kaldım, uzaklarda günün sesleri dindi,

b. Gönlümle oturdum da hüzünlendim o yerde,

Bu dizede şair yalnız kaldığında iç dünyasına yönelmiştir. "Gönlümle oturdum" ifadesi, şairin kendi duygularıyla baş başa kaldığını göstermektedir.

Ben kaldım, uzaklarda günün sesleri dindi,

Bu dizede "Ben kaldım" ifadesiyle şairin ortamda tek başına kaldığı ifade edilmektedir. "Günün sesleri dindi" sözü de çevredeki canlılığın sona erdiğini göstermektedir.

Yanlış Cevap:

a. Şairin yalnızlığını ifade eden dizelerin doğru seçilmediği veya ilgisiz cevaplar yanlış cevap olarak kabul edilecektir.

b. Seçilen dizelerin açıklanmadığı, yanlış açıklandığı veya ilgisiz cevaplar yanlış kabul edilecektir.

4. Doğru Cevap:

a. İmgelerin şiire kattığı aşağıdaki anlamların yazılması doğru cevap olarak kabul edilecek, **15 tam puan** verilecektir.

Gül: Dış güzellik ve bu güzelliğin aldatıcılığı **(5p)**.

Ateş: Aşkın acı veren yönü **(5p)**.

İksir: Aşkın büyüleyici hâli **(5p)**.

b. Saf şiir anlayışı ile yazılan şiirde şairin Fuzuli'ye yer vermesini Türk edebiyatındaki değişimin bir kopuş olmadığı, modernleşme yaşanırken geleneğin tamamen terk edilmediği, modern şiirin eski edebî birikimle bağını koruyarak geliştiği ve bu süreçte geleneğin yeni biçimlerle dönüştürülerek sürdürüldüğü şeklinde yorumlayan cevaplar doğru kabul edilip **5 tam puan** verilecektir.

Örnek Doğru Cevap:

a. Gül, dış güzelliği ve dış güzelliğin aldatıcılığını; ateş, aşkın acı veren yönünü; iksir, aşkın büyüsünü anlatmak için kullanılmıştır.

b. Şairin saf şiir anlayışıyla yazdığı bir metinde divan şairi Fuzuli'ye yer vermesi, Türk edebiyatındaki değişimin bir kopuş olmadığını gösterir. Modernleşme yaşanırken geleneğin tamamen terk edilmediğini, aksine modern şiirin eski edebî birikimle bağını koruyarak geliştiğini ve bu süreçte geleneğin yeni biçimlerle dönüştürülerek sürdürüldüğünü ortaya koyar.

Yanlış Cevap:

a. İmgelere şiirin temasından bağımsız, yanlış anlamlar yüklenmesi durumunda verilen cevaplar yanlış kabul edilecektir.

b. Türk edebiyatında gelenekten modernliğe geçiş süreci ile metin arasında bir bağ kuramayan ve şiirdeki Fuzuli göndermesini edebiyatımızdaki devamlılık ve dönüşüm çerçevesinde açıklayamayan cevaplar yanlış kabul edilecektir.

YAZILIYA HAZIRLANIYORUM (1. DÖNEM - 2. YAZILI)

5. Doğru Cevap:

Yönergedeki maddelerin her birini sağlayan cevaplar, doğru cevap kabul edilip aşağıdaki puanlamaya göre **25 tam puan** verilecektir.

Hikâyenin;
1. Metnin ana düşüncesini yansıtması **(6p)**,
2. Yapı unsurlarına [olay örgüsü **(1p)**, kişiler **(1p)**, mekân **(1p)**, zaman **(1p)**] yer vermesi **(4p)**,
3. Serim, düğüm, çözüm bölümlerinden oluşması **(5p)**,
4. Uygun anlatım biçimleri ve düşünceyi geliştirme yollarını içermesi **(5p)**,
5. Yazım ve noktalama kurallarına uygun olması **(5p)**.

Örnek Doğru Cevap:

O gün bu küçük toplantı odasının puslu camları ardında, Ferhat'ın sesi her zamankinden daha yüksek çıkıyordu. Karşısında oturan, son dönemde çıkan "İhtiyar İstanbul" denemeleriyle nam salmış Nâzım, çayını yudumlarken yüzünde hafif alaycı bir tebessüm taşıyordu.

Ferhat, elindeki yıpranmış kâğıt tomarını masaya vurdu: "Söylüyorum sana Nâzım, nesir şiirden güçtür diyenler; sadece koltuklarını kabartmak isteyenlerdir. Dikkat et, bunların hepsi şiir söylemeye yeltenmiş, başaramamış mürekkep yalayıcılardır. Yetişemedikleri o yüce ciğere pis demekten başka ne gelir ellerinden?"

Nâzım, gözlüğünü düzeltti. "Belki de öyledir Ferhat." dedi usulca. Sesi, Ferhat'ın yüksek perdesinin aksine okşayıcı ve derindi. "Lakin ben otursam da boyuna bülbülü, gülü anlatsam o bayalığı kim bağışlar? Benim düşüncem nesirde açıktır. Vezinle, kafiyeyle, ahenkle örteceğim nakışlı bir perdem yoktur."

Ferhat'ın yüzü kızardı. Kendisi de nice zamandır en cılız hislerini, en bayat düşüncelerini on dörtlü hece vezninin ihtişamına sarıp sarmalıyordu. Eğer şiir kolay olmasaydı o zaman neden herkes güle ve bülbüle sığınıyordu? Oysa Nâzım, en sıradan gözlemi bile yalın, keskin bir cümleyle öyle bir kesiyordu ki okuyucunun ciğeri sızlıyordu.

O akşam Ferhat, yorgun bir ruhla masasına oturdu. Nâzım'ın sözleri, vicdanının sesi gibi peşini bırakmıyordu. "Madem nesir bu kadar zor ve samimiyet istiyor, bir de ben deneyeyim." diye düşündü. "Yıllardır o ahenkle gizlediğim hakikat neymiş, görelim."

Kalemi eline aldı. Şöyle bir cümle kurmak istedi: "Bu gece hava soğuktu ve ben yalnızdım."

Basit. Yalın. Ama kâğıdın üzerinde öyle iğreti, öyle boş duruyordu ki… Vezin ve kafiyenin şatafatına alışmış zihni, buz gibi apaçık bir gerçeğin karşısında şaşkına dönmüştü. Hissizliği, düşüncesinin sığlığı, bütün çarpıcılığıyla o birkaç kelimenin ardında sırıtıyordu. O anda anladı ki yıllardır örtmek için didindiği "ciğerin pisliği" vezinle değil ancak samimiyetle yıkanabilirdi. Ve o samimiyet, onun kaleminden nesre dökülecek kadar güçlü değildi.

Kâğıdı buruşturup yere attı. Nefesi daraldı. Sonra elini uzattı, içinde "gül" ile "bülbül" geçen ve üzerinde günlerdir çalıştığı son şiir taslağını masanın köşesinden aldı.

"Oysa ahenk… O ahenk ne güzel örter." diye fısıldadı. Ve kendini yeniden, mısraların güven veren aldatıcı ritmine bıraktı. Çünkü bilmekten korktuğu şey, şiirin değil bizzat kendi duygularının ne kadar zayıf olduğuydu. Şair geçinmek, duygularının üstündeki perdeyi kaldırmaktan kolaydı.

Yanlış Cevap:

Yönergede yer alan maddelerin hiçbirini karşılamayan ilgisiz cevaplar yanlış cevap olarak kabul edilecektir.

YAZILI PUSULASI

Çözümlere buradan ulaş

10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı · 2025-2026 · 1. dönem 2. yazılı

Telefonunun kamerasıyla ilgili QR kodunu okut.
Ekrandan okuyorsan QR koduna dokunabilirsin.

CEVAP VE ÇÖZÜMLER

Yazılı cevaplar ve çözüm sayfası
Ücretsiz erişim

VİDEO ÇÖZÜMÜ

Bu PDF’nin ilgili videosu ve durumu
Premium videolar uygulamada açılır

Video henüz eklenmediyse sağdaki sayfada belirtilir.
Video sonradan eklendiğinde aynı QR kodu kullanılabilir.

Bu erişim kartı Yazılı Pusulası tarafından eklenmiştir.
Önceki soru ve cevap sayfaları değiştirilmemiştir.
kaynaklar.net